

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економічної теорії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

2013 р.

МІКРОЕКОНОМІКА

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки

бакалаврів

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузі знань

0305 – Економіка та підприємництво

(найменування галузі знань)

напрямів

6.030509 – Облік і аудит

6.030508 – Фінанси і кредит

6.030504 – Економіка підприємства

(шифр і назва напрямку)

Програма навчальної дисципліни «Мікроекономіка» для студентів 3 курсу за напрямками підготовки 6.030509 «Облік і аудит», 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030504 «Економіка підприємства» денної форми навчання

” 11 ” 05 _____, 2013 р. – 18 с.

Розробники:

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії _____ Ліщук В.І.

Рецензент:

д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії _____ Стрішенець О.М.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економічної теорії

протокол № 14 від 5 травня 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Стрішенець О.М.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 9 від 27 червня 2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 16 вересня 2013 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни “Мікроекономіка” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямів “Облік і аудит», «Фінанси і кредит», «Економіка підприємства»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є принципи, закони і закономірності, що формують основи раціональної поведінки економічних суб’єктів

Міждисциплінарні зв’язки: підґрунтям для вивчення мікроекономіки є політична економія. Мікроекономіка дає методологічні основи для вивчення багатьох економічних дисциплін таких як, економіка підприємства, аналіз господарської діяльності, маркетинг, підприємництво тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Загальна характеристика мікропроцесів та поведінки суб’єктів в різних структурах ринку.
2. Суб’єкти в реальних ринкових структурах, ринок ресурсів та загальна рівновага.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Шифр і назва галузі знань - 0305 – економіка та підприємництво Шифр і назва напрямів підготовки - 6.030509 – Облік і аудит; 6.030508 – Фінанси і кредит; 6.030504 – Економіка підприємства	нормативна
Модулів – 2	Спеціальність	Рік підготовки – 3
Змістових модулів – 2		Семестр – 5
ІНДЗ: є		Лекції – 36 год.
Загальна кількість годин – 144		Практичні (семінари) – 36 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): Аудиторних – 4 самостійної роботи – 2 індивідуальної роботи – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	Лабораторні ----- год.
		Самостійна робота – 38 год.
		Індивідуальна робота – 34 год.
		Форма контролю: <u>іспит</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Мікроекономіка” є формування у студентів знань та практичних навиків з питань механізму функціонування економічних суб’єктів і вибору ними раціональних рішень, що дозволяють досягти максимального результату за мінімальних витрат обмежених ресурсів..

Основними завданнями вивчення дисципліни “Мікроекономіка” є:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- знати основні принципи та закони функціонування суб’єктів на мікрорівні;
- засвоїти сучасні методи дослідження економічних процесів;
- пояснити механізм прийняття раціональних рішень споживачами, фірмами, державними і громадськими організаціями;
- навчити практично застосовувати здобуті знання, приймати оптимальні рішення суб’єктами мікрорівня.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати :

- основну економічну термінологію та механізм функціонування суб’єктів на мікрорівні;

вміти :

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв’язку ситуаційних та розрахункових завдань;
- досліджувати поведінку споживача, фірми та інших суб’єктів в ринкових умовах.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика мікропроцесів та поведінки суб’єктів в різних структурах ринку

Тема 1. Предмет і методи мікроекономіки

Предмет дослідження мікроекономіки. Взаємозв’язок потреб і ресурсів, необхідність альтернативного вибору. Поведінка економічних суб’єктів як модель раціонального вибору. Альтернативна вартість та вибір. Межа виробничих можливостей та її трансформація. Методи дослідження в мікроекономіці. Характеристика методів формальної логіки. Діалектична логіка та абстрагування. Методи економіко-математичного моделювання та економічний експеримент в мікроекономічних дослідженнях.

Тема 2. Попит, пропозиція, еластичність

Закон попиту, фактори зміни попиту. Закон пропозиції, фактори зміни пропозиції. Сутність пропозиції та взаємозв’язок між ціною і обсягом пропозиції. Характеристика нецінових факторів, що призводять до зміни пропозиції та зміщення кривої пропозиції. Ринкова рівновага та її характеристика. Сутність ринкової рівноваги та її динамічний характер. Вигідність ціни рівноваги для більшості виробників і споживачів. Види ринкової рівноваги та павутиноподібна модель рівноваги. Встановлення „стелі” та „підлоги” ціни державою. Підстави для втручання держави в ринковий механізм ціноутворення та встановлення „стелі” ціни. Негативні наслідки регулювання цін державою та їх усунення. Цінова

еластичність попиту і пропозиції та фактори її зміни. Види цінової еластичності попиту та фактори зміни. Еластичність попиту за доходом та перехресна еластичність.

Тема 3. Теорія граничної корисності і поведінки споживача

Показники корисності і перший закон Госсена. Сутність економічної корисності, загальна і гранична корисність. Три основні гіпотези щодо поведінки споживача. Функції корисності. Співвідношення між лініями граничної корисності та індивідуального попиту. Ціна попиту і гранична корисність. Точка повного насичення потреби споживача. Функція корисності і бюджетна лінія. Лінія нульового надлишку та другий закон Госсена. Побудова лінії нульового споживчого надлишку. Лінія середньої корисності та середніх цін попиту. Другий закон Госсена та оптимум споживача.

Тема 4. Теорія поведінки споживача: ординалістський підхід

Вибір, уподобання, аксіоми уподобань. Основи вибору споживача. Відмінність між уподобаннями та вибором. Система уподобань: аксіома порівнянності, аксіома транзитивності, аксіома монотонності, аксіома незалежності. Крива байдужості, гранична норма заміщення. Властивості кривої байдужості. Перехід на інший рівень задоволення потреб: карта байдужості. Рух вздовж кривої байдужості, гранична норма заміщення. Бюджетна лінія та вибір споживача. Бюджетні обмеження, рівняння бюджетної лінії. Рівновага споживача: аналіз та графічна інтерпретація.

Тема 5. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміни цін. Взаємозв'язок лінії „ціна-споживання” та лінії індивідуального попиту. Ефект заміщення та ефект доходу для якісних товарів. Дж. Хікс і Е. Слуцький щодо ефекту зміни ціни. Ефект заміщення та ефект доходу для менш якісних товарів. Реакція споживача на зміну доходу. Крива „дохід-споживання” для якісних і менш якісних товарів. Криві Енгеля для якісних, менш якісних та агрегованої групи благ.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Економічна природа фірми (підприємства). Основні типи контрактів та природа фірми. Аналіз економічних організацій: основні концепції. Основні форми ділових підприємств. Підприємницька фірма. Партнерство і корпорація. Державна фірма. Неприбуткові організації і споживчий кооператив. Прибуток і дохід фірми. Економічний і бухгалтерський прибуток. Загальний, середній і граничний дохід та їх динаміка.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум виробника

Виробництво з одним змінним ресурсом (фактором). Виробництво і фактори виробництва. Правило мінімізації витрат. Вибір виробничої технології. Ізокванта. Зони технічного (технологічного) заміщення. Рівновага виробника. Шлях розвитку та економія від масштабу.

Тема 8. Економічні витрати

Сутність і класифікація економічних витрат. Економічні витрати як

альтернативні витрати. Зовнішні витрати. Внутрішні витрати та нормальний прибуток. Собівартість продукції та економічні витрати. Витрати в короткостроковому періоді. Сутність коротко- і довгострокового періоду. Постійні та змінні витрати в короткостроковому періоді. Довгостроковий період, вибір масштабу виробничої діяльності. Динаміка середніх загальних витрат в довгостроковому періоді. Позитивні та негативні фактори ефекту масштабу.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Поведінка підприємства на ринку чистої конкуренції в короткостроковому періоді. Крива попиту і граничний дохід. Короткостроковий період на ринку: методи загальних і граничних показників. Типи фірм в короткостроковому періоді. Крива пропозиції конкурентного підприємства і галузі. Конкурентне підприємство в довгостроковому періоді. Нормальний прибуток: умови максимізації. Механізм функціонування підприємства в довгостроковому періоді. Характер довгострокової кривої пропозиції конкурентних підприємств. Зміна витрат під впливом зміни кількості підприємств. Галузі, витрати яких зростають, не змінюються і зменшуються. Ефективність ринку чистої конкуренції. Умови досягнення економічної ефективності та ринок чистої конкуренції. Недоліки ринку.

Змістовий модуль 2. Суб'єкти в реальних ринкових структурах, ринок ресурсів та загальна рівновага

Тема 1. Чиста монополія

Види і характеристика чистої монополії. Основні риси чистої монополії. Види чистої монополії. Бар'єри для входження в галузь. Вибір ціни та обсягу виробництва чистим монополістом. Спадний характер попиту та ціноутворення чистого монополіста. Еластичність попиту та максимізація прибутку чистого монополіста. Довгостроковий період на ринку чистої монополії. Цінова дискримінація за умов чистої монополії. Суть та умови проведення цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Способи проведення та наслідки цінової дискримінації. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів. Середні загальні і граничні витрати природних монополій. Суспільно-оптимальна ціна та її наслідки. Ціна, що забезпечує справедливий прибуток та ефективність. Ефективність монополії. Аргументи проти існування монополізму. Аргументи на користь монополії.

Тема 2. Олігополія та монополістична конкуренція

Характеристика ринку олігополії. Основні риси і види олігополії. Концентрація виробництва та показники вимірювання її рівня. Недосконалість показників концентрації. Моделі некооперативної поведінки на ринку олігополії. „Цінова” війна. Модель Курно та модель Бертрана. „Дилема ув'язненого” та високий рівень цін. Ламана крива попиту та відносна стабільність цін. Кооперативна поведінка на ринку олігополії та антимонопольне регулювання діяльності підприємств. Картель та таємна змова. Антимонопольні закони розвинутих країн. Антимонопольне регулювання підприємств в Україні.

Характеристика ринку монополістичної конкуренції. Основні риси ринку. Форми диференціації товару. Умови створення нових підприємств та деякі фінансові бар'єри. Підприємство на ринку монополістичної конкуренції в коротко-

і довгостроковому періоді. Економічний прибуток та збитки на ринку в короткостроковому періоді. Вплив зміни кількості товарів-замінників на еластичність попиту. Нормальний прибуток на ринку в довгостроковому періоді. Ефективність ринку та нецінова конкуренція. Неefективний розподіл та неefективне використання обмежених ресурсів. Форми нецінової конкуренції на ринку. Ефективність реклами.

Тема 3. Ринок ресурсів

Попит на ресурс та його фактори. Суть похідного характеру попиту на ресурс. Фактори, що визначають формування попиту на ресурс та показники, які їх відображають. Фактори зміни попиту та цінової еластичності попиту на ресурс. Фактори, що спричиняють зміни величини попиту та попиту на ресурс. Сутність цінової еластичності попиту на ресурс та її види. Фактори зміни цінової еластичності попиту на ресурс. Оптимальне співвідношення ресурсів в процесі виробництва товару. Умови мінімізації витрат. Граничний дохід ресурсу та умови максимізації прибутку.

Характер кривої пропозиції праці. Ставка зарплати та її види. Альтернативний вибір робітника. Ефект заміщення та ефект доходу. Ринкова крива пропозиції праці. Конкурентний ринок праці та ставка зарплати. Риси конкурентного ринку. Формування ринкової ставки зарплати та крива пропозиція праці. Умови максимізації прибутку конкурентного підприємства. Моносонія та ставка зарплати. Граничні витрати праці та ставка зарплати. Максимізація прибутку моносоніста. Умови максимізації прибутку підприємства за різних структур ринку блага і праці. Профспілки та ставка зарплати. Методи збільшення попиту на працю. Шляхи зменшення пропозиції праці. Подвійна монополія на ринку праці та її наслідки. Причини диференціації зарплати. Інвестиції в людський капітал. Суть інвестицій в людський капітал. Види інвестицій. Теорія людського капіталу та ефективної ставки зарплати.

Економічна рента та її види. Пропозиція землі. Попит на землю. Абсолютна, диференціальна і монопольна рента. Ціна землі і земельна рента. Капітал і позичковий відсоток. Сутність категорії капітал. Короткострокові інвестиції: визначення оптимального обсягу. Довгострокові інвестиції. Пропозиція заощаджень. Міжчасове бюджетне обмеження і міжчасова рівновага. Дисконтова на вартість у розрахунку інвестицій.

Тема 4. Загальна рівновага та економіка добробуту

Аналіз загальної рівноваги. Ринки супутніх товарів, ефект зворотного зв'язку. Модель загальної рівноваги на конкурентних ринках. Умови ефективного розміщення ресурсів. Ефективність та рівновага в економіці обміну. Сутність економіки обміну. Діаграма Еджуорта, крива контрактів. Парето ефективний розподіл благ. Ефективність у виробництві. Діаграма Еджуорта у виробництві. Гранична норма технологічного заміщення. Ефективний обсяг благ. Критерії оцінки добробуту. Суть теорії добробуту. Критерії оцінки добробуту різних вчених.

Тема 5. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Права власності та трансакційні витрати: сутність, види. Роль держави в ринковій економіці. Суть екстерналій (зовнішніх ефектів) та їх вплив на ефективність.

Характеристика негативних і позитивних екстерналій. Причини виникнення екстерналій. Вплив екстерналій на ефективність. Способи захисту від екстерналій. Визначення прав власності, теорема Коуза. Податок на обсяг продукції, субсидії, стандарти і система штрафів. Основи теорії суспільного вибору. Д. Б'юкенен та створення суспільних благ. Обсяг суспільного блага: метод порівняння граничної вигоди і граничних витрат. Створення громадських благ за умов прямої демократії. Обсяг громадського блага за умов: рівного розподілу вигоди і витрат; розподіл вигоди пропорційно витратам; рівний розподіл вигоди і нерівний розподіл витрат. Теорія „середнього” виборця. Створення громадських благ за умов представницької демократії.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль I. - Загальна характеристика мікропроцесів та поведінки суб'єктів в різних структурах ринку							
Тема 1. Предмет і методи мікроекономіки	6	2	2	-	-	2	-
Тема 2. Попит, пропозиція, еластичність	16	4	4	-	6	2	-
Тема 3. Теорія граничної корисності та поведінка споживача	4	0,5	0,5	-	-	3	-
Тема 4. Теорія поведінки споживача: ординалістська концепція	4	0,5	0,5	-	-	3	-
Тема 5. Аналіз поведінки споживача	10	1	1	-	6	2	-
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	4	-	-	-	-	4	-
Тема 7. Варіація факторів виробництва та оптимум виробника	6	-	-	-	-	6	-
Тема 8. Економічні витрати	12	2	2	-	6	2	-
Тема 9. Ринок чистої конкуренції	16	4	4	-	6	2	-
Разом за змістовим модулем 1	78	14	14	-	24	26	-
Змістовий модуль II. - Суб'єкти в реальних ринкових структурах, ринок ресурсів та загальна рівновага							
Тема 1. Чиста монополія	16	4	4	-	6	2	-
Тема 2. Олігополія та монополістична конкуренція	16	6	6	-	-	4	-
Тема 3. Ринок ресурсів	22	8	8	-	4	2	-

Тема 4. Загальна рівновага та економіка добробуту	2	-	-	-	-	2	-
Тема 5. Інституціональні аспекти ринкового господарства	10	4	4	-	-	2	-
Разом за змістовим модулем 2	66	22	22	-	10	12	-
Усього годин	144	36	36	-	34	38	-

5. Темати практичних занять

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Предмет і методи мікроекономіки. Попит і пропозиція 1. Характеристика предмету мікроекономіки. 2. Альтернативна вартість та вибір. 3. Методи дослідження в мікроекономіці 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
2	Попит, пропозиція, еластичність 1. Попит, закон попиту, фактори зміни попиту. 2. Пропозиція, закон пропозиції, фактори зміни пропозиції. 3. Ринкова рівновага та її характеристика. 4. Державне регулювання ринкових цін. 5. Розв'язок розрахункових завдань.	2
3	Попит, пропозиція, еластичність 1. Цінова еластичність попиту і пропозиції, її сутність та види. 2. Фактори зміни цінової еластичності попиту і пропозиції. 3. Еластичність попиту за доходом та перехресна еластичність. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	
4	Основи теорії поведінки споживача 1. Корисність та її види. 2. Крива байдужості, гранична норма заміщення. 3. Бюджетна лінія та вибір споживача. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
5	Економічні витрати 1. Сутність та класифікація економічних витрат. 2. Короткостроковий період у визначенні витрат. 3. Довгостроковий період, вибір масштабу виробничої діяльності. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
6	Ринок чистої конкуренції 1. Максимізація прибутку чистого конкурента в короткостроковому періоді: метод порівняння загальних показників. 2. Максимізація прибутку чистого конкурента в короткостроковому періоді: метод порівняння граничних показників. 3. Типи фірм на ринку чистої конкуренції в короткостроковому періоді. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
7	Ринок чистої конкуренції 1. Підприємство на ринку чистої конкуренції в довгостроковому періоді. 2. Довгострокова крива пропозиції конкурентної галузі.	2

	3. Чиста конкуренція та ефективність. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	
8	Чиста монополія 1. Види і характеристика чистої монополії. 2. Підприємство на ринку чистої монополії в короткостроковому періоді. 3. Довгостроковий період на ринку чистої монополії та особливості ринку. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
9	Чиста монополія 1. Цінова дискримінація за умов чистої монополії. 2. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів. 3. Монополія та ефективність. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
10	Олігополія та монополістична конкуренція 1. Види і характеристика олігополії. 2. Цінова «війна» та модель Курно. 3. «Дилема ув'язненого». 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
11	Олігополія та монополістична конкуренція 1. Ламана крива попиту та відносна стабільність цін. 2. Ціноутворення за принципом «витрати +». 3. Картель та таємна змова. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
12	Олігополія та монополістична конкуренція 1. Характеристика ринку монополістичної конкуренції. 2. Підприємство на ринку монополістичної конкуренції в коротко і довгостроковому періоді. 3. Переваги та недоліки ринку, товарна конкуренція. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
13	Ринок ресурсів 1. Попит на ресурс та його фактори. 2. Фактори зміни попиту на ресурс. 3. Цінова еластичність попиту на ресурс та її фактори. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
14	Ринок ресурсів 1. Ставка зарплати та крива пропозиції праці. 2. Конкурентний ринок праці та ставка зарплати. 3. Ринок моносонії та ставка зарплати. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
15	Ринок ресурсів 1. Вплив профспілок на ставку зарплати. 2. Причини диференціації ставок зарплати. 3. Інвестиції в людський капітал. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
16	Ринок ресурсів 1. Економічна рента та її види. 2. Капітал та позичковий відсоток. 3. Економічний прибуток та його джерела. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	2
17	Інституціональні основи ринкового господарства 1. Основи теорії суспільного вибору.	2

	2. Суспільний вибір за умов прямої демократії. 3. Представницька демократія та суспільний вибір. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	
18	Інституціональні основи ринкового господарства 1. Негативні екстерналії та їх вплив на ефективність. 2. Позитивні екстерналії та їх вплив на ефективність. 3. Способи зменшення впливу екстерна лій. 4. Розв'язок розрахункових завдань.	
	Разом	36

6. Самостійна робота

Таблиця 4

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Предмет і методи мікроекономіки - мікроекономіка – наука про раціональному використанні обмежених ресурсів; - формальна і діалектична логіка, економічні моделі та експерименти як методи мікроекономіки.	2
2	Попит, пропозиція, еластичність - суть надлишку споживача; - виробничий надлишок фірми в коротко і довгостроковому періоді; - види ринкової рівноваги та вплив на стан рівноваги та вплив на стан рівноваги податків і дотацій; - механізм встановлення рівноваги: Л.Вальрас і А.Маршалл.	2
3	Теорія граничної корисності і поведінка споживача - функції корисності; - умови рівноваги та споживчий вибір з точки зору кардиналістів; - гранична корисність та її закони.	3
4	Теорія поведінки споживача: ординалістський підхід - крива байдужості та її модифікації; - криві „дохід-споживання”, „ціна -споживання” та їх характеристика; - ефекти заміщення і доходу з точки зору Дж.Хікса і Е.Слуцького.	3
5	Аналіз поведінки споживача - характеристика уподобань та вибору; - основні аксіоми уподобань; - графічний аналіз рівноваги споживача.	2
6	Мікроекономічна модель підприємства - основні типи контрактів та природа фірм; - основні концепції аналізу економічних організацій; - основні форми ділових підприємств.	4
7	Варіація факторів виробництва та оптимум виробника - сутність і конфігурація ізоквант; - ізокоста та витрати; - виробнича функція та функція витрат; - рівновага виробника.	6

8	Економічні витрати - види та конфігурація кривих витрат в коротко- і довгостроковому періодах; - взаємозв'язок кривих витрат в короткостроковому періоді.	2
9	Ринок чистої конкуренції - рівновага конкурентної фірми в коротко- і довгостроковому періоді; - переваги та недоліки ринку чистої конкуренції.	2
10	Чиста монополія - показники монопольної влади: еластичність попиту, кількість фірм та їх взаємодія; - аналітичний та графічний аналіз цінової дискримінації.	2
11	Олігополія та монополістична конкуренція - види стратегічної поведінки фірм у разі реалізації гомогенного і гетерогенного блага; - рівновага за Нешем; - олігополія з фірмою-домінантом та модель Стакелберга. - реклама на ринку монополістичної конкуренції; - правило рекламодавця; - еластичність попиту за рекламою і рекламні витрати.	4
12	Ринок ресурсів - попит на ресурси за умов одного змінного фактора; - попит на ресурси за умов двох змінних факторів. - роль профспілок на ринку; - особливості ринку праці та диференціація ставок зарплати. - часова перевага, гранична норма часової переваги; - міжчасове бюджетне обмеження і міжчасова рівновага; - І.Фішер, Ф.Модільяні, М.Фрідмен про дисконтовану вартість.	2
13	Загальна рівновага та економіка добробуту - суть загальної рівноваги; - ефективність в економіці обміну; - ефективність у виробництві; - ефективність структури випуску; - ефективність добробуту та оцінки добробуту.	2
14	Інституціональні аспекти ринкового господарства - інтернаціоналізація екстерналій, теорема Коуза; - методи вирішення проблеми позитивних і негативних екстерналій; - лобізм і логролінг при створенні суспільних благ; - сутність економіки бюрократії.	2
Разом		38

7. Індивідуальні завдання

Загальні вимоги до виконання:

1. Індивідуальне завдання студентів є складовою частиною навчального процесу і є комплексним розрахунковим. Воно охоплює основні теми дисципліни: Попит, пропозиція, еластичність, Теорія граничної корисності та поведінка споживача, Теорія поведінки споживача: ординалістська концепція, Аналіз поведінки споживача, Економічні витрати, Ринок чистої конкуренції, Чиста монополія, Ринок ресурсів. Це дозволяє більш повно зрозуміти механізм прийняття оптимальних рішень економічними суб'єктами та засвоїти основний матеріал тем.

Вихідні дані для розрахункового завдання розроблені за 25 варіантами, кожен з яких складається з 7 частин. Вимоги до порядку виконання завдання та його захисту наведені у методичних вказівках.

2. Оцінювання індивідуального завдання:

Таблиця 5

Рівень виконання ІНДЗ	К-ть балів
ІНДЗ виконано відмінно: правильно здійснено розрахунки і наведено графічний розв'язок, чітко пояснено закономірності	10
Є не суттєві помилки у розрахунках та графічному відображенні	7-9
Задовільне виконання ІНДЗ – є помилки у розрахунках, графічному відображенні та поясненнях	4-6
Є суттєві помилки у розрахунках, графічному відображенні та поясненнях	1-3

8. Методи та засоби навчання

В процесі викладання дисципліни використовуються різні методи, які дозволяють засвоїти теоретичні і практичні аспекти функціонування суб'єктів на мікрорівні. Основні з них:

- пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний (лекція);

- репродуктивний метод (відтворення матеріалу на практичних заняттях із використанням різноманітних вправ та форм самоконтролю);

- дослідницький метод – використовується при виконанні індивідуальних науково-дослідних завдань, коли навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження. У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.

- економіко-математичне моделювання у вигляді графічного аналізу та формалізованого відображення мікроекономічних процесів.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит. Кожен білет включає 2 теоретичних питання і задачу.

Питання для підсумкового контролю

1. Предмет мікроекономіки.
2. Альтернативна вартість та вибір.
3. Характеристика методів дослідження в мікроекономіці.
4. Закон попиту, нецінові фактори зміни попиту.
5. Закон пропозиції, нецінові фактори зміни пропозиції.
6. Ринкова рівновага та її характеристика.
7. Державне регулювання ринкових цін: встановлення межі ціни.
8. Цінова еластичність попиту і пропозиції: вимірювання та види.
9. Фактори зміни цінової еластичності попиту і пропозиції.
10. Еластичність попиту за доходом та перехресна еластичність.
11. Корисність та її види.
12. Крива байдужості, гранична норма заміщення.

13. Бюджетна лінія та вибір споживача.
14. Рівновага споживача: ординалістський і кардиналістський підходи.
15. Економічні витрати та їх класифікація.
16. Короткостроковий період та види витрат.
17. Закон спадної граничної продуктивності та види витрат для аналізу діяльності підприємства.
18. Довгостроковий період, вибір масштабу виробничої діяльності.
19. Види ринкових структур та їх характеристика.
20. Поведінка конкурентного підприємства в короткостроковому періоді: методи порівняння загальних і граничних показників.
21. Типи фірм та крива пропозиції на ринку чистої конкуренції в короткостроковому періоді.
22. Максимізація прибутку конкурентного підприємства в довгостроковому періоді.
23. Крива пропозиції підприємств конкурентної галузі в довгостроковому періоді.
24. Ефективність ринку чистої конкуренції.
25. Чиста монополія: види і характеристика.
26. Визначення ціни та обсягу виробництва чистим монополістом.
27. Цінова еластичність попиту та максимізація прибутку монополіста.
28. Цінова дискримінація за умов чистої монополії.
29. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів.
30. Олігополія і концентрація виробництва.
31. Причини виникнення олігополії і взаємозалежність підприємств.
32. Некооперативна поведінка в умовах олігополії: “цінова війна”, модель Бертрана.
33. Некооперативна поведінка в умовах олігополії: модель Курно.
34. Картель і таємна змова.
35. Ламана крива попиту та відносна стабільність цін на ринку олігополії.
36. Стратегія поведінки на ринку олігополії: „дилема ув’язнених”.
37. Диференційована олігополія: ціноутворення за принципом „витрати плюс”.
38. Концентрація виробництва на ринку олігополії та антимонопольне регулювання діяльності підприємств.
39. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
40. Ціноутворення на ринку монополістичної конкуренції в коротко- і довгостроковому періодах.
41. Ефективність ринку монополістичної конкуренції та нецінова конкуренція.
42. Попит на ресурси та його фактори.
43. Фактори зміни попиту на ресурс.
44. Фактори цінової еластичності попиту на ресурс.
45. Оптимальне співвідношення ресурсів в процесі виробництва.
46. Характер кривої пропозиції праці: ефект заміщення та ефект доходу.
47. Формування ставки зарплати на конкурентному ринку праці.
48. Ринок монополії та ставка зарплати.
49. Профспілки та ставка зарплати, подвійна монополія на ринку праці.
50. Причини диференціації ставок зарплати.
51. Інвестиції в „людський” капітал.
52. Економічна рента та її види.
53. Капітал і позичковий відсоток.

54. Економічний прибуток та його джерела.
55. Основи теорії суспільного вибору.
56. Створення суспільних благ за умов прямої демократії: розподіл вигоди та витрат.
57. Створення суспільних благ за умов представницької демократії: лобіювання інтересів та логролінг.
58. Негативні екстерналії та їх вплив на ефективність.
59. Позитивні екстерналії та їх вплив на ефективність.
60. Способи зменшення впливу екстерналій.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни “Мікроекономіка” використовуються наступні методи діагностики успішності навчання:

- поточне опитування;
- розв’язування тестових завдань;
- розв’язок задач;
- оцінювання виконання ІНДЗ.

11. Розподіл балів та критерії оцінювання

Шкала оцінювання академічних успіхів слухача – 100-бальна. Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою.

Таблиця 6

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Рейтингову оцінку (за 100-бальною шкалою) з студент може одержати з урахуванням поточних балів, набраних на практичних заняттях та за виконання ІНДЗ:

Рейтингова оцінка визначається як сума трьох складників:

- сумарної кількості балів за поточне опитування з відповідних тем (max 30 балів);
- оцінки за індивідуальну роботу (max 10 балів);
- оцінювання на іспиті (max 60 балів).

Таблиця 7

Поточний контроль (40 балів)									Модуль 2	Іспит (60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1						Модуль 2					
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						10	100	
14 балів			16 балів								
Т 1	Т 2	Т 3-5	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 14			
2	4	2	2	4	4	6	4	2			

Кожне заняття так оцінюється у 2 бали. Основною формою поточного контролю студентів на практичних заняттях є опитування, яке оцінюється за критеріями, що охарактеризовані в табл. 8.

Таблиця 8

Повна відповідь студента на основне питання і додаткові питання викладача	2
Неповна відповідь студента на основне питання і додаткові питання	1,3-1,5
Володіння матеріалом на поверховому рівні	0,5-0,6
Відповідь на окремі найпростіші питання без розуміння їх суті	0,3-0,4
За активність на практичному занятті	0,5 – 2

Крім того, для поточного оцінювання може використовуватися тестування.

Навчальним планом підготовки бакалаврів з дисципліни «Мікроекономіка» передбачено написання та захист курсової роботи, оцінювання та розподіл балів якої наведено у табл. 9.

Таблиця 9

Зміст роботи	Оформлення роботи	Захист роботи	Загальна кількість балів
до 50	до 20	до 30	100

12. Методичне забезпечення

1. Мікроекономіка. Конспект лекцій для студентів напрямів підготовки «Облік і аудит», «Фінанси і кредит», «Менеджмент», «Економіка підприємства» денної та заочної форми навчання. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. – 100 с.

2. Мікроекономіка. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для студентів напрямів підготовки «Облік і аудит», «Фінанси і кредит», «Менеджмент», «Економіка підприємства» денної форми навчання. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 56 с.

3. Мікроекономіка. Методичні вказівки до практичних занять для студентів напрямів підготовки «Облік і аудит», «Фінанси і кредит», «Економіка підприємства» денної форми навчання. Луцьк : ВНУ, 2010. – 92 с.

4. Мікроекономіка. Методичні вказівки та завдання для індивідуальної науково-дослідницької роботи студентів напрямів підготовки «Облік і аудит», «Фінанси і кредит», «Економіка підприємства» денної форми навчання. Луцьк : ВНУ, 2010. – 24 с.

13. Список джерел

1. Аналітична економія : Макроекономіка і мікроекономіка : [Навч. посібник]: У 2-х кн. / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Кн. 2 : Мікроекономіка. – 4-е вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – 437 с.
2. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : [Підручник] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677 с.
3. Базилінська О. Я. Мікроекономіка : [Навч. посібник] / О. Я. Базилінська, О. В. Мініна. 3-є вид., виправлене. – К. : Центр учбової літератури, 2009. 352 с.
4. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія : [Навч. посібник] / За ред. Г. І. Башнянина і О. В. Щедрої. – Львів : Новий Світ, 2007. – 640 с.
5. Безугла О. В. Мікроекономіка : [Навч. посібник] / О. В. Безугла, І. І. Постіл – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
6. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка : [Підручник] / За заг. ред. С. Будаговської. - К. : Основи, 1998. – 518 с.
7. Буряк П. Ю. Мікроекономіка [Текст] : Навчальний посібник / П. Ю. Буряк, О. Г. Гупало, І. В. Стасюк. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 368 с.
8. Ватаманюк З. Г. Економічна теорія : макро- і мікроекономіка / З. Г. Ватаманюк, В. Б. Буняк, Н. І. Гнатюк, І. М. Рабинський та ін. / За ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина – К.: Альтернатива, 2001. – 606с.
9. Веріан Гел Р. Мікроекономіка : проміжний рівень. Сучасний підхід / Пер. з англ.. С. Слухая. – К. : Лібра, 2006. – 632 с.
10. Гребенников П. И. Микроэкономика : [Учебник] / П. И. Гребенников, А. И. Леусский, Л. С. Тарасевич / Общая ред. Л. С. Тарасевича. Изд. 2-е, перероб. и доп. – СПб. : Изд-во СПбУЭФ, 1998. – 447 с.
11. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка : Практикум / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. 3-є вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 417 с.
12. Грязнова А. Г. Микроэкономика. Теория и российская практика : [Учебник] / А. Г. Грязнова, А. Ю. Юданов, О. В. Карамова, Н. Н. Думная и др. / Под ред. А. Г. Грязновой, А. Ю. Юданова. – М. : КНОРУС, 2006. – 624 с.
13. Долан Эд. Дж. Микроэкономика / Пер. с англ. – СПб : Литера-плюс, 1996. – 448 с.
14. Ивашковский С. Н. Микроэкономика : [Учебник] – М. : Дело, 2002. – 416 с.
15. Косік А. Ф. Мікроекономіка : [Навчальний посібник] / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. 3-є вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 437 с.
16. Макконнелл К. Экономикс : принципы, проблемы, политика / К. Макконнелл, С. Брю. В 2 т. : пер. с англ. II - го изд., 2 ч. – М. : Республика, 1992. – 400с.
17. Мэнкью Н. Г. Принципы экономикс. – СПб. : Питер КОМ, 1999. – 784с.
18. Нурев Р. М. Курс микроэкономики. [Учебник для ВУЗов]. – М. : НОРМА-ИНФРА, 1999. – 572 с.
19. Петрушенко Ю. М. Мікроекономіка : теорія та приклади розв'язання задач : [Навч. посібник]. – Суми: Университетская книга, 2012. – 320 с.
20. Пилипенко В. В. Мікроекономіка. Практикум : [Навчальний посібник] / В. В. Пилипенко, Н. М. Пилипенко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 298 с.
21. Піндайк Р. С. Микроэкономика : [Учебник для вузов] / Р. С. Піндайк, Д. А. Рубинфелд. 5-е изд. –СПб. : Питер, 2011. – 608 с.
22. Поплавська Ж. Б. Мікроекономіка : [Навч. посібник] / Ж. Б. Поплавська, О. Й. Криса. – К. : Алерта, 2011. – 272 с.

23. Цены и ценообразование / Под. ред. В. Е. Осипова : [Учебник для Вузов]. – СПб : Питер, 1999. - 464 с.
24. Ястремський О. Основи мікроекономіки : [Підручник] / О. Ястремський, О. Гриценко. – К. : Знання, 2008. – 714 с.

Інтернет-ресурси

25. Мікроекономіка – Електронна бібліотека – Електронний ресурс. – [Режим доступу] <http://studentam.kiev.ua>.
26. Мікроекономіка – Підручник – Електронний ресурс. – [Режим доступу] <http://dekanvs.narjd.ru>.